

DANNEBROGS TIDLIGE HISTORIE

Om Dannebrog vi ved

Legenden om hvordan danskerne for 800 år siden fik deres flag Dannebrog den 15. juni 1219 ved at det faldt ned fra Himlen og gav sejr til den danske hær, der var på korstog i Estland, er uløseligt knyttet til vort flags historie.

Det første, sikre vidnesbyrd om, at Dannebrog har været brugt som de danske kongers flag, stammer fra anden halvdel af 1300-tallet, formentlig fra omkring 1370. Denne kendsgerning indebærer, at flaget på dette tidspunkt allerede må have været i brug et stykke tid før.

Legenden om Dannebrog

Legenden om, hvordan danskerne fik deres flag er oplagt problematisk, og savner autenticitet og kildebelæg, men den er alligevel så fast forankret i danske kultur og selvforståelse, at det til hver en tid vil være naturligt at vælge 1219 som udgangspunkt for en fejring af vort flag. Skriftlige vidnesbyrd om flagets eksistens finder vi i dag først i materiale efter 1350.

Historikeren Christiern Pedersen (1480-1554) udgav i begyndelsen af 1514 dele af Saxo's historie, der gik frem til begyndelsen af 1200-tallet. På forsiden af denne udgivelse gengav han en dansk konge stående foran sin hær, der fører et banner med et dannebrogsmærke. Christiern Pedersen ville fortsætte der hvor Saxo stoppede. Hans notater, formentlig skrevet omkring 1527, blev imidlertid aldrig udgivet, men blev kendt og anvendt af efterfølgende historikere.

Kong Valdemar 2.

Vi ved, at Valdemar 2. Sejr var på korstog i de første årtier af 1200-tallet til Livland, det vi i dag betegner som Estland, for at omvende de hedenske livlændere i dette område. Ærkebiskoppen Anders Sunesen fra Lund deltog med kongen i dette togt. Han var af paven blev udset til at være primus motor i korstogene mod de baltiske områder. De danske tropper blev hurtigt hårdt trængt, hedder det i Christiern Pedersens notater, og kongen afgav nu det løfte, at han ville forbedre sig over for sine undersåtter, hvis han sejrede over livlænderne. Der fandt derefter et slag sted på Vitus' og Modestus' dag (den 15. juni). Ærkebispens placerede sig sammen med andre gejstlige på et højdedrag, hvorfra de kunne se begge hære. Ærkebispens bad nu med oprakte arme "som en anden Moses" om dansk sejr. Når ærkebispens ikke var i stand til at række hænderne op mod Himmelen, og måtte lade dem falde på grund af træthed, blev de danske slået tilbage. Andre af de tilstedeværende gejstlige understøttede nu Anders Sunesens arme, og således sejrede danskerne, og "den sejrende konge blev et andet menneske", som det hedder.

Denne beskrivelse har utvivlsomt et forbillede i 2. Mosebog, 17,8-13. Her bliver israelitterne angrebet af amalekiterne. Ved det efterfølgende slag anbringer Moses sig på en høj, hvor han kan se kampen. "Når nu Moses løftede hænderne i vejret, fik israelitterne overtaget, men når han lod hænderne synke, fik amalekiterne overtaget. Og da Moses' hænder blev trætte, tog de en sten og lagde under ham: så satte han sig på den, og Aron og Hur støttede hans hænder, hver på sin side; således var hans hænder stadig løftede, til Solen gik ned./ og Josua huggede amalekiterne og deres krigsfolk ned med sværdet."

Det er værd at bemærke, at Christiern Pedersen ikke i denne sammenhæng nævner sted og årstal for det her nævnte slag. Andetsteds skriver han imidlertid om et korstog, som

den danske konge foretog i Estland i 1208, og at "somme mene ock sige at samme kongh Valdemar skulle fange Dannebroggi nied aff himmelen samme tiid, som er en huit kors i et røth field".

Peder Olesens Danmarkshistorie

På samme tid - i 1520erne - sad franciskanermunken Peder Olesen (Petrus Olai) i Roskilde og samlede oplysninger ind til en historie om Danmark. I et af hans notater fra 1527 hedder det på moderne dansk:

"Et andet sted står der, at da de rettroende danske på denne Valdemar 2. tid i det Herrens år 1208 kæmpede i Livland på det sted, som kaldes Fellin, mod de vantro livlændere og allerede næsten overvundne [danskere] fromt anråbte om guddommelig hjælp, modtog de straks som belønning et banner, der faldt ned fra himlen, og som var mærket med et hvidt kors, påtrykt en ulddug, og de hørte en røst fra himlen, at når dette blev løftet højt til vejrs, ville de straks knuse deres modstandere og vinde fuldstændig sejr; og således skete det. Men det banner plejer med sit sædvanlige navn at kaldes dannebrog".

Vi ved ikke om Christiern Pedersen og Peder Olesen har haft forbindelse med hinanden. Peder Olesen nævner, at han har benyttet ældre kilder, som nu i hvert fald er tabt. Overensstemmelserne mellem de to historikere kan skyldes, at de begge bygger på samme nu tabte kilder. Senere fik Peder Olesen tilsyneladende kendskab til, at der rent faktisk fandt et slag sted i 1219 ved Lyndanisse, og han rettede derfor i sine notater årstallet 1208 til 1219! Det er altså her, at den nu kendte version af legenden første gang får liv.

Den danske fane

Såvel Christiern Pedersens som Peder Olesens notater og optegnelser blev senere benyttet af andre historikere i 1500-tallet, Hans Svanning og Anders Wedel Sørensen. Omkring 1560 skrev Hans Svanning om Kong Hans' historie. Han havde god grund til netop på dette tidspunkt at tage legenden om Dannebrog op. I 1500 havde Kong Hans foretaget et erobringstogt mod den lille stat Ditmarsken. Han medtog Dannebrogsfanen, sikkert i håb om, at dette gav ham sejr. Desværre endte felttoget som en katastrofe. Kongens lejede rytterhær blev slået af en bondehær, der tillige erobrede den medbragte fane. I en tysk kilde hedder det, at der var tale om "kongens hovedbanner, som man siger i fortiden blev

givet en dansk konge ved et mirakel mod russerne". Den blev efterfølgende ophængt i Ditmarskens hovedkirke i Wöhrden. I 1559 blev denne fane så tilbageerobret af Frederik 2. og derefter anbragt i Slesvig Kirke, hvor den senere gik til. Der var derfor god mening i, at Hans Svanning nævnede, at nu var den gamle fane atter kommet tilbage til Danmark. Det antydes, at der var tale om den fane, der var faldet ned fra Himmelen i Estland.

Danmarks Riges Krønike om Dannebrog

I sin Danmarks Riges Krønike, der blev udgivet 1595-1603, samler historikeren Arild Huitfeldt (1546-1609) de forskellige oplysninger fra Christiern Pedersen, Peder Olesen, Hans Svanning og Anders Wedel Sørensen om Dannebrog og slagene i Estland til én beskrivelse.

Arild Huitfeldt omtaler Valdemar 2. Sejrs korstog til Estland i 1219. Ankommet med sin flåde bliver kongen et øjeblik overvældet af fjendernes antal, og beslutter at trække sig tilbage, men bisp Peder fra Aarhus overtaler ham til at blive, og fremfører, at hvis kongen vil forbedre sig i forhold til sine undersåtter, så vil Gud give ham sejren. Dette understøttes af Ærkebiskop Anders Sunesen, der også deltager i togtet. Derefter hedder det hos Arild Huitfeldt, at

"Kong Valdemar drog imod sine fjender med al magt, og gjorde et stort slag med dem. Det skrives ligeledes om ham, som om Moses, enten det er sandt eller ej, må Gud vide, at Biskop Anders skulle have stået på sine knæ på bjerget, og bedt til Gud, og al den stund han rakte sine hænder op til Himmelen, vandt de danske, men straks hans hænder faldt ned, på grund af hans alderdom, fik de kristne overtaget: derfor støttede de andre bisper og præster hans arme, så længe kampen pågik, og med gudelig andagt bad om at Gud ville give de kristne sejren, og omvende hedningene til Guds bekendelse. Samme tid skal være sket, at de danske blev slået på flugt, og havde mistet deres banner, som de skulle følge. Da skal der ned fra Himmelen være falden et banner, af vævet stof, rødt i feltet, med et hvidt kors i, som de så fulgte. Derefter slog de fjenderne."

Videre skriver Arild Huitfeldt, at denne sejr skulle være sket ved en lokalitet kaldt Volmer. Endvidere skriver han, at den danske konge i sit våben fører et hvidt kors som tegn på, at han gjorde Livland kristent. Derefter hedder det, at

"Samme fane, som da faldt ned og førtes, er kaldt Dannebrog, og er gemt udi lang tid på grund af dens store helligdom, sammen med den overtro, at man alle vegne med denne i kamp skal vinde, ligesom Konstantin også førte et kors i sin fane sammen med indskriften *In hoc signo vinces*. Denne fane forblev i Ditmarsken, da Kong Hans fik sit nederlag. Men om fanen skal være faldet ned fra Himmelen, eller om alle sejre blot kommer fra Gud, eller er blevet ham tilsendt fra paven som et cruciat [helligt kors], og de togter som i fordums tid førtes for den kristne tro, vil jeg overlade til hvers egen overvejelse"

Arild Huitfeldts Danmarks historie fik stor udbredelse i både 1600- og 1700-tallet, og hans fremstilling af tilkomsten af Dannebrog er blevet gentaget op til vore dage.

Hvad ved vi?

På grundlag af flere oplysninger, som vi hver for sig ikke har tilstrækkeligt kildebelæg for, får han disse sat sammen til en helhed, der naturligvis heller ikke har noget sikkert kildegrundlag. Men helheden indeholder nu ingredienserne 1) Året 1219, 2) Volmerslaget (Lyndanisse), 3) Dannebrog nedfald fra Himmelen og 4) Ærkebispens Anders' bøn om sejr med oprakte hænder.

Interessant er endvidere Arild Huitfeldts egne overraskende bemærkninger, om, at han i virkeligheden ikke selv tror på legenden om flaget. Alle sejre kommer jo alligevel fra Gud! Han antyder også en mulig forklaring på det hele, nemlig at flaget eller banneret kan have været tilsendt fra paven og medgivet de danske gejstlige på korstoget til Estland som en gave fra paven og som et opmuntrende tegn fra Gud. Den endelige forklaring overlader han til sine læsere - og til os i dag - til fortsat overvejelse og eftertanke. Uanset hvordan vi vender og drejer denne begivenhed, vil den dog altid være knyttet til vores flag!

Faktaboks

Danmarks-Samfundet er en upolitisk medlemsbaseret landsorganisation der med baggrund i den danske kulturtradition, har til formål at udbrede kendskabet til og anvendelsen af Dannebrog som et nationalt symbol for dansk kultur, fællesskab og identitet. Gennem information og oplysning arbejder vi dagligt på at formidle viden om Dannebrog.

Kilder

- Bjerg, Hans Christian: Historien om Dannebrog. Danmarks-Samfundet (2019).
- Danmarks-Samfundet. Informationspjece Dannebrog 800 år 2. udgave (2019).
- Bjerg, Hans Christian: Dannebrog – historien om et kristent og nationalt symbol, 2. udgave Forlaget Hovedland (2019).
- Nielsen, Torben Kjersgaard: Dannebrog, 100 danmarkshistorier, Aarhus Universitetsforlag (2018).

YouTube

Historien om Dannebrog er (formentlig) løgn.

<https://www.youtube.com/watch?v=cVQgs6AGHnE>

Dannebrog - myten om himmelfaldet i 1219

<https://www.youtube.com/watch?v=LSupo97yyBA>

Myten om dannebrog

<https://www.youtube.com/watch?v=0uxvgORaUxY>

DET DANSKE FLAG INDEN DANNEBROG

https://www.youtube.com/watch?v=K_UJt8SbR

Det er tilladt at gengive og kopiere tekster, artikler og billeder med kildeangivelse. Det er dog ikke tilladt at kopiere artikler og billeder til kommercielt brug uden skriftlig tilladelse.